

wil, de pretentie), dat vanuit de kerk aan de burgers geboden moesten en mochten worden opgelegd die het publieke leven zouden ordenen tot hun eigen heil en met het doel, het te onderwerpen aan de herschepping welke in Christus begonnen is; waarbij de overheid de taak zou hebben de kerk behulpzaam te zijn. Bewust werd daarbij op de Middeleeuwse situatie teruggegrepen: 'De incarnatie... wil vooral de mens in de orde der menswording opnemen en hem laten delen in het godmenschelijk leven van Jezus Christus; maar daarmee wil ze ook het gemeenschapsleven "instaurare in Christo", herstellen in, terugbrengen onder Christus, het hoofd. Ook in het openbare leven is Christus verlosser en koning. – In de theocentrische levensstijl in de Middeleeuwen was de mens wellicht even zwak als nu, maar het levenskader, zoals het bepaald werd door de Christelijke leer en de Christelijke instellingen, was op God gericht en hielp de mens voor God te leven' ¹).

Een kenmerk van die Middeleeuwse samenleving wordt van hieruit begrijpelijk, nl. een zekere kleurrijke ongebrokenheid, die b.v. Huizinga heeft beschreven ²). Men kon de natuur met zijn vele goede dingen als onderbouw waarderen en behoefde niet zoals later de Reformatie gedaan heeft, het natuurlijke radicaal te veroordelen. Men kende een zekere harmonie, hoe oppervlakkig misschien soms ook, in eigen leven en in de maatschappij. Veroordelen deed men alleen wie dit niet geloofde en zich daarmee buiten de kerk en de samenleving stelde, de criticus of de verblinde, – maar dan ook minstens even radicaal als de Hervormers de zondige menselijke natuur hebben veroordeeld.

Wij moeten ook onze aandacht richten op die andere grootheid die de samenleving haar wil oplegde en die dat niet steeds deed vanuit de haar door de kerk toegewezen plaats in het goddelijk bestel, maar vanuit de staatsraison, een eigen en anders begrepen gezag: de overheid, hoger en lager, met haar bestuur, haar rechtspraak, haar eisen op militair en financieel gebied.

Om de rol van de overheid in de Middeleeuwen te begrijpen kunnen we niet aan de Romeinse keizer Constantijn de Grote voorbijgaan, die in de vierde eeuw het Christendom aannam, de Christelijke kerk in een bevoorrechte positie plaatste en haar organisatie en groei bevorderde.

Onder zijn opvolgers werd het: één Rijk en één erkende godsdienst, het Christelijk geloof, met één kerk, de wereldomspannende katholieke kerk. Ongetwijfeld hebben Constantijn en zijn opvolgers